

ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ-ΛΕΠΤΑΙΣΘΗΣΙΑ (ΜΕΡΟΣ Β')

Τα **βασικότερα χαρακτηριστικά της σύγχρονης Κοινωνίας μας, δυτικού φυσικά τύπου, είναι επιγραμματικά τα παρακάτω:**

- Το **άτομο** απέκτησε σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό την **ανεξαρτησία του από την εξουσία**. Είναι το άτομο που αποφασίζει για τον αποκλειστικά δικό του χώρο, ο οποίος έχει διευρυνθεί σημαντικά. Τα **ανθρώπινα καλούμενα δικαιώματα** έχουν κατά βάση θεωρητικά καθιερωθεί σε όλο το Δυτικό καλούμενο Κόσμο. Μάλιστα πολλές φορές έχουν ξεπεράσει το μέτρο, καθόσον τα επικαλούνται ομάδες που τα διεκδικούν τόσο έντονα που φθάνουμε σε τέτοιο σημείο που καταργούνται άλλοι θεσμοί κοινωνικής ισορροπίας (Κρατική εξουσία, Δικαιοσύνη, ακόμη και πατρικά δικαιώματα κλπ). Το άτομο **αγνοεί και ενίοτε, ουσιαστικά χλευάζει το Νόμο**, που συνιστά το «σκελετό» επάνω στον οποίο δομείται η κοινωνία.

- Η Κοινωνία η σημερινή είναι ουσιαστικά μια **κοινωνία «μαζική»**. Αυτό σημαίνει ότι κοινωνικές διαστρωματώσεις που υπήρχαν παλαιότερα στην καλούμενη «αστική» κοινωνία, έχουν αμβλυωθεί σημαντικά. Το ό,τι στη γενική περίπτωση ισχύει η βασική αρχή «των ίσων ευκαιριών», μιλάμε πάντοτε στο πλαίσιο του θεωρητικού, ότι «τα πάντα είναι προσβάσιμα σε όλους». Στο σημείο αυτό υπάρχουν φυσικά πολλές αντιρρήσεις αλλά θα επανέλθουμε, ίσως πιο πειστικά.

- Το **τρίτο βασικό στοιχείο είναι ότι «τα πάντα εξελίσσονται»**. Αυτό σημαίνει και ο τρόπος της ζωής μας γενικότερα, γιατί απλούστατα **οι σχέσεις των ανθρώπων είναι ανάλογες της πολυπλοκότητας των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν**. Παλαιότερα τα νοικοκυριά ήσαν εν πολλοίς **αυτοδύναμα**. Σήμερα τα περισσότερα αγαθά προέρχονται από παροχές που στηρίζονται στην συνεργασία πολλών ατόμων. Από την ώρα που θα ξυπνήσουμε μέχρι την επόμενη ημέρα και στη συνέχεια θα πρέπει να μοιραζόμαστε σχεδόν τα πάντα με τον άλλο. Το άναμμα του φωτός με το ηλεκτρικό ρεύμα της ΔΕΗ, το γάλα της αντίστοιχης εταιρείας, το λεωφορείο που πάμε στη δουλειά μας, από καύσιμο του αυτοκινήτου μας. Μέχρι το θόρυβο που θα κάνει ο «μηχανάκιας» στις τρεις τα ξημερώματα, γιατί εκείνος «κάνει ότι...γουστάρει», όπως δήθεν επιτάσσουν τα **«ανθρώπινα δικαιώματα» στην παράγραφο, που δήθεν προβλέπουν για κάθε αυθαιρεσία του καθενός μας**.

Τα καινούργια στοιχεία που προκύπτουν είναι πολύπλοκα και είναι απόλυτη ανάγκη να προσαρμόσουμε και την αντίστοιχη συμπεριφορά μας. Αν κάποιος ζούσε στην εξοχή ασφαλώς είχε και μια ελευθερία πιο μεγάλη για να κάνει πράγματα, που τώρα σε μια πόλη ενοχλούν τον συνάνθρωπό του. Μπορούσε να κάνει εκείνα που «γουστάρει» χωρίς να βλάπτει, τουτέστιν να προκαλεί «κακό», στο γείτονά του. Με την ανάπτυξη των πόλεων δημιουργούνται τελείως νέες συνθήκες διαβίωσης και παροίκησης. Σε άλλους τομείς η ζωή μας διευκολύνεται, σε άλλους όμως τομείς γίνεται πιο πολύπλοκη. Αναπτύσσεται το εμπόριο καλύτερα με την αύξηση του αριθμού των πελατών στις πόλεις. Ανοίγουν καταστήματα τα «αγαθά» έρχονται πιο κοντά μας, ουσιαστικά μας «κνηγάνε», με το αζημίωτο βέβαια. Καλύπτονται πολλές ανάγκες, καθόσον δημιουργούνται **μηχανισμοί ταχύτερης εξυπηρέτησης περισσότερων πολιτών**. Οι αποστάσεις καλύπτονται πιο γρήγορα με τα ιδιωτικά οχήματα και τα μέσα δημόσιας μεταφοράς. Δημιουργείται ένα πλέγμα διευκολύνσεων, που αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής μας.

Από την άλλη πλευρά, όμως άλλες ανάγκες, πιο πολλές και συνήθως μη ελεγχόμενες νέες ανάγκες μας κατακλύζουν. Οι δουλειές εξυπηρέτησής μας στις «ουρές» των υπηρεσιών μας προκαλεί εκνευρισμό. Πρέπει να μπούμε σε μια σειρά, αλλά όλοι βιαζόμαστε. Απαιτούμε ταχύτερη εξυπηρέτηση, αλλά οι υπάλληλοι συνήθως δεν επαρκούν. Εξάλλου και αυτοί θέλουν λίγο ανθρώπινη «ζωή». Να προσληφθούν και άλλοι. Μα το δημόσιο έγινε «υδροκεφαλικό» και αντιπαραγωγικό. Τότε να αναπτύξουμε την τεχνολογία. Αλλά και αυτή δαπανηρή και δε γίνεται από τη μία στιγμή στην άλλη. **Μια αλυσίδα ατέρμονης σειράς απαιτήσεων και αναπροσαρμογών**.

Ξεχάσαμε όμως την προσαρμογή του ίδιου του εαυτού μας στις νέες συνθήκες δουλειάς. Εμείς είχαμε μάθει να κάνουμε μια συγκεκριμένη δουλειά και τώρα μου ζητάνε να αλλάξω! Γίνεται; (Θυμάμαι άθελά μου μια υπάλληλο της Υπηρεσίας μου που αρνιόνταν να εργασθεί σε ηλεκτρονικό υπολογιστή γιατί...είχε προσληφθεί να σχεδιάζει με στένσιλ, μια μέθοδο που εγκαταλείφθηκε από χρόνια τώρα. **Αλλά εκείνη ήθελε και τις υπερωρίες της!!!**).

Αυτά συμβαίνουν στο χώρο της εργασίας, αλλά και περίπου τα ίδια και χειρότερα συμβαίνουν και στο χώρο της γειτονιάς μας. Στο χώρο συμβίωσής μας. Που θα παρκάρω το όχημά μου! Τι θόρυβο που κάνει ο γείτονας! Ακόμη που θα τοποθετηθεί ο σκουπιδοτενεκές! **Αλλά και από την άλλη μεριά δε γνωρίζουμε ούτε το όνομα του διπλανού μας διαμερίσματος!** Θυμάμαι ότι ρώτησα τον επί είκοσι και πλέον χρόνια γείτονά μου αν ήξερε το όνομά μου και μου απάντησε αρνητικά. Φυσικά κάθε μέρα λέγαμε

καλημέρα και ήξερα ότι ήταν εκπαιδευτικός και εκείνος ήξερε τι δουλειά έκανα. Αλλά περισσότερα τίποτε. Άρα, **«δεσμός» κοινωνικός κανένας**. Τι κοινωνία όμως είναι αυτή, τα μέλη της οποίας δεν τα συνδέει κανένας δεσμός κοινωνικός! **Απλούστατα δεν είναι Κοινωνία**. Ασφαλώς και έχουμε πλέον απομακρυνθεί από τη μορφή της Κοινωνίας που είχαν οραματισθεί εκείνοι οι πρώτοι που μίλησαν για Πόλη για πολιτισμό και πολιτισμένη συνύπαρξη.

Μα θα μου πει κάποιος ότι αυτή είναι η ζωή των Πόλεων σήμερα. Ουσιαστικά όμως δε ζούμε σε ένα κοινό «τόπο». Η Πόλη σήμερα κατάντησε **«μη τόπος»**. Δεν λέμε καλημέρα ό ένας στον άλλο. «Η καλημέρα» είναι του Θεού έλεγκαν κάποτε στο χωριό μας. Εκεί που ευτυχώς ακόμη μοιράζονται τις πίκες και χαρές με τους συγχωριανούς τους ακόμη (πρόσφατα στο πατρικό μου χωριό το Πάσχα που άλλες χρονιές τα τραγούδια άρχιζαν από το πρωί και σε κάθε σπίτι είχαν τρικούβεργο γλέντι. Φέτος δεν ακούστηκε ούτε ένα ραδιόφωνο! **Γιατί απλούστατα το Χωριό θρηνούσε το θάνατο τριών γερόντων. Ναι όλο το Χωριό πενθούσε!**

Συνέπειες της ζωής στην πόλη σήμερα, χωρίς **δεσμούς και συναίσθημα άπειρες**. Άχαρη ζωή, άγευστη και αποξενωμένη. Πολλοί αλλά ξένοι. Χωρίς να νοιαζόμαστε για το διπλανό μας. Και έπειτα η εγκληματικότητα στα ύψη. «Παράδεισος» για τα παράσιτα της κοινωνίας. Κλοπές, διαρρήξεις, απειλές μέσα στη νύχτα και το χειρότερο μια μαύρη μοναξιά για τους κατοίκους των πόλεων. Άσχετα αν γύρω μας ζούνε χιλιάδες και ίσως εκατομμύρια άνθρωποι. Τι πρέπει να γίνει! **Οποσδήποτε κάτι**. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη να γίνουμε πάλι κάτι από αυτό που ήσαν πριν από λίγα χρόνια οι άνθρωποι. **Να γίνουμε πιο άνθρωποι. Να βρούμε τη χαμένη ανθρωπινότητά μας. Την ομορφιά της κοινωνικής ζωής**. Και αυτό μπορεί να ξεκινήσει μόνο με την **σωστή αγωγή του ανθρώπου** (την ανδραγωγία). **Και μάλιστα με το λεπτότερο στοιχείο της την αισθητική καλλιέργεια, με την ευρύτερη έννοια**.

Στην ευρύτερη έννοια της «αισθητικής καλλιέργειας» εντάσσουμε, με κάποιο βαθμό αυθαιρεσίας βέβαια, όλες εκείνες τις μορφές **πλαστουργίας του αισθητικού κόσμου μας**. Λέμε με «βαθμό αυθαιρεσίας» γιατί συνήθως περιορίζουμε την αισθητική καλλιέργεια στο χώρο της ανθρώπινης συμπεριφοράς και ευαισθησίας έναντι των έργων Τέχνης, όπως εικαστικά, μουσικά, γενικώς καλλιτεχνικά θέματα. Για την περίπτωση, όμως, της αγωγής του ανθρώπου θα θέλαμε να επεκτείνουμε τον χώρο **της αισθητικής και να συμπεριλάβουμε, όλο εκείνο το χώρο της ανθρώπινης λειτουργίας, που μπορεί να «εισχωρήσει» το Κάλλος** (ορατό και αόρατο).

Το Κάλλος με κάθε μορφή του, ως ωραίο, ως υψηλό, ως τραγικό, ως χαριτωμένο κλπ. κατηγορίες του, με τις οποίες **προκαλεί κάθε είδους συναισθήματα και συγκινήσεις**. Να συμπεριλάβουμε όλες εκείνες τις **συμπεριφορές του ανθρώπου**, που καθιστούν και ως άνθρωπο «ωραίο», «ευγενή», «σεβάσμιο», «χαριτωμένο», «συμπαθή», «αντιπαθή», «αποκρουστικό», κλπ., γιατί απλούστατα προκαλεί αντίστοιχα συναισθήματα. Το χώρο, όπου διαχέεται η ομορφιά και ασχήμια, ουσιαστικά σε όλο το φάσμα της υπόστασης του ανθρώπου, γιατί απλούστατα το ωραίο και τα λοιπά γνωρίσματα του κάλλους (θετικά και αρνητικά) **τα εντοπίζουμε παντού. Και στο γνωστικό πεδίο και στο καθαρά αισθητικό χώρο και στο χώρο του αγαθού!**

Στην εποχή μας, που το **άτομο-πρόσωπο**, θεωρείται και λαμβάνεται, ως ο κύριος «παράγοντας» της ζωής επί της Γης, έχουμε, δηλαδή, ένα «ανθρωποκεντρικό» περιβάλλον. Σήμερα, που η συμπεριφορά του ανθρώπου ελάχιστα στηρίζεται σε «μεταφυσικές θεμελιώσεις», φαίνεται να ισχύει αυτό, που είχε διατυπώσει ο Νίτσε, δηλαδή **«η ηθική του μέλλοντος θα είναι η αισθητική»**. Το αν κάποιος τηρεί τις θρησκευτικές «υποχρεώσεις» του, ή οι προσωπικές του αντιλήψεις και κοσμοαντιλήψεις ελάχιστα επηρεάζουν τη ζωή του άλλου. **Τα περισσότερα από αυτά έχουν περιέλθει στη «σφαίρα» των προσωπικών δεδομένων και της προσωπικής ζωής του καθενός**. Και ο καθένας μας έχει τον ατομικό και ιδιωτικό του χώρο, που του ανήκει και πρέπει να είναι **απαραβίαστος**.

Από την άλλη μεριά, η «ακαμψία», η αυστηρότητα και η «σκληρότητα» των Νόμων έχουν σχετικά αμβλυνθεί, λόγω της δημοκρατικής αντίληψης, πολύ σωστής, μέχρι κάποιου ορίου φυσικά, αντίληψης ότι οι **νόμοι πρέπει να τυγχάνουν της αποδοχής των πολιτών**. Ποιων όμως πολιτών! **Εκείνων των πολιτών, φυσικά που σέβονται τα δικαιώματα των άλλων**. Όχι φυσικά που λένε ότι «κάνουν ό,τι τους...γουστάρει» αδιαφορώντας για την όχληση των άλλων.

Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πολλά παραδείγματα και τις πολλαπλές συνέπειες από τέτοιες συμπεριφορές, αλλά στο σημείο αυτό θα θέλαμε να πούμε επιγραμματικά σχεδόν ότι **μια κοινωνία με άτομα με αισθητική καλλιέργεια υψηλή δημιουργεί και αντίστοιχο περιβάλλον ευεξίας στα μέλη τους**. Ας ρωτήσουμε εκείνα τα παιδιά που έχουν ζήσει σε κάποιες χώρες με υψηλό επίπεδο πειθαρχίας και θα μας πουν ότι όταν επιστρέφουν στην Ελλάδα υποφέρουν με την «ακαταστασία», που ζούμε. Το

ίδιο βέβαια θα μας πουν και εκείνοι που πάνε σε υποανάπτυκτες χώρες, θα μας πούνε ότι εμείς είμαστε καλύτερα. Πρέπει άραγε να μοιάσουμε στους τελευταίους!

Η ζωή όλων μας θα βελτιωθεί σημαντικά, όταν απλούστατα κατορθώσουμε να μάθουμε ότι **είναι πολύ ωραίο να σεβόμαστε το διπλανό μας**. Να μπαίνουμε στη θέση του άλλου {ενσυναίσθηση}, να σκεφτόμαστε το πόσο τον ενοχλούμε και πως θα αντιδρούσαμε εμείς αν ήμασταν στη θέση του. Πόσο βλάπτουμε τη ψυχική κατάσταση του άλλου! Αλλά και προπαντός τι κακό μεγάλο κάνουμε στον ίδιο τον εαυτό μας.

Έχουμε αναλογιστεί ότι η ευγενική ή αντίθετα η αγενής συμπεριφορά μας έχει αντίστοιχο αντίκτυπο και στη δική μας ψυχική διάθεση. Κανένας άνθρωπος με στοιχειώδη ανθρώπινη συνείδηση δεν θέλει να νοιώθει ότι οι άλλοι «αηδιάζουν» ή νοιώθουν «απαίσια», λόγω της συμπεριφοράς του. Είναι ανθρώπινη ιδιότητα να μας αρέσει να δημιουργούμε ευχάριστη εντύπωση στο περιβάλλον μας. Αυτό φυσικά είναι μια αρετή και ως αρετή πρέπει να βρίσκεται στα όρια του μέτρου.

Έχουμε άραγε σκεφτεί, όταν ξεπεραστούν τα όρια ανοχής των άλλων τότε η «ατμόσφαιρα» μόνον φιλική δεν είναι, και ούτε φυσικά ανθρώπινη.

Η αισθητική καλλιέργεια αρχίζει από τα πιο ασήμαντα θεωρούμενα και αυταπόδειχτα πράγματα της καθημερινότητας, περνάει από όλο το φάσμα των σχέσεων εργασίας και κοινωνίας και φθάνει μέχρι την άπειρη εκείνη διάσταση του ενεργήματος του Κάλλους, ως αποκλειστικό αντικείμενο της Τέχνης. Τελικά άπτεται και του μεταφυσικού χώρου εκεί που πληροῦται και η όλη ανθρώπινη ύπαρξη με την ταύτιση με το Υπέρτατο Ον, όπως το αντιλαμβάνεται και το βιώνει ο καθένας μας, μέχρι της λύτρωσης που φτάνουν, όσοι το κατορθώνουν.

Για όλους μας υπάρχει ένα επίπεδο και ένας χώρος. Όλοι μας μπορούμε να γευθούμε το ωραίο. Γιατί αυτό μας κάνει να νοιώσουμε τη ζωή την ίδια. Δεν πρέπει, όμως, να σταθούμε στην εξωτερική εμφάνιση και μόνον, αλλά και να εισχωρήσουμε στην ουσία της ανθρώπινης ύπαρξης, που όντως είναι ανεξάντλητη.

Το ωραίο, όμως, δυστυχώς, συνοδεύεται με το άσχημο και το δυσάρεστο. Πάνε μαζί, όπως η παγωνιά με τον πάγο, όπως η φλόγα με τη θερμότητα. Όπως το άσπρο με το μαύρο. Το ένα αναδεικνύει το άλλο. Το ένα θανατώνει το άλλο. Λίγο να περάσει κανείς τα όριά τους, τις αναλογίες τους, τότε προκαλείται δυσαρμονία και η άρνηση.

Κάθε έλλειψη, αλλά και κάθε υπερβολή βλάπτει σε όλα τα ενεργήματα. Και δυστυχώς φαίνεται ότι σε κάποια μικρή δόση χρειάζονται όλα. Και τα θετικά και τα αρνητικά! Ίσως αυτό φαίνεται λίγο παράξενο!

Φερ' ειπείν χρειάζεται και λίγο μίσος! Υπάρχει και κάποιο όριο στην ανοχή, που είναι αρετή! Πρέπει να βάζουμε και κάποιο όριο στην αγάπη και τη λατρεία! Τέτοια ερωτήματα είναι εύλογα.

Αλλά θα χρειαστεί να επανέλθουμε. Το θέμα είναι ανεξάντλητο. Είναι η ίδια μας η ζωή. Και ο καθένας μας έχει τη μοναδικότητά του! Ευτυχώς που υπάρχει η δια βίου Ολιστική Παιδεία. Μπορούμε να γίνουμε καλύτεροι. Να γίνουμε πιο ανθρώπινοι! Να αναζητήσουμε τον πλησίον μας. Να γιατί πρέπει να καλλιεργούμε δια βίου τη λεπταισθησία.

Δημήτρης Μπάκας
09 Φεβ. 2024